

LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO
CENTRAL UNION FOR CHILD WELFARE

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

perjantai 25.11.2022 klo 09.45

HE 189/2022 vp

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto hallituksen esityksestä laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta liittyen hallituksen esitykseen laiksi sukupuolen vahvistamisesta sekä siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Keskusliitto korostaa, että pitkään odotetun lakiuudistuksen tulee toteutua. Tämänhetkiset sukupuolen juridisen vahvistamisen käytännöt altistavat transihmiset syrjinnälle ja muille oikeuksien loukkauksille. Lisäksi Keskusliitto alleviivaa, että esityksen 18 vuoden ikäraja ei kunnioita lapsen oikeuksia. Jatkovalmistelu täysi-ikäisyysvaatimuksen poistamiseksi, huomioiden lapsen oikeuksia koskevat perus- ja ihmisoikeusvelvoitteet, on aloitettava välittömästi. Keskusliitto toteaa, että käsiteltävässä laissa on kyse sukupuolen juridisesta vahvistamisesta, ei lääketieteellisistä toimenpiteistä. Valitettavasti esitystä ympäröivässä keskustelussa nämä asiat on usein päästetty sekoittumaan.

Keskusliitto kiittää huolellisesti toteutetusta lapsivaikutusten arvioinnista (Sanna Koulu, Selvitys sukupuolen oikeudellista vahvistamista koskevan sääntelyn vaikutuksista lasten ja nuorten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen), jossa lapsen oikeuksiin liittyvät näkökulmat on tuotu kattavasti esiin. Huolellisesti toteutettu arviointi tekee kuitenkin esityksestä hämmentävän ja ristiriitaisen, sillä pitämällä täysi-ikäisyyttä sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä hallitus on esittämässä ratkaisua, joka sen oman vaikutusarvioinnin mukaan ei ole sopusoinnussa lapsen oikeuksien sopimuksen kanssa. Perusteluja sille, miksi on päädytty lapsen oikeuksien kannalta epäsuotuisaan ratkaisuun, ei esityksessä juurikaan ole. Perustelematta jää myös poikkeaminen yhdenvertaisuutta koskevasta, perustuslain 6 §:n 2 momentissa olevasta lainsäätäjää sitovasta yleisestä syrjintäkiellosta. Näin siitakin huolimatta, että esityksessä todetaan nykyisin perustelujen menettävän täysi-ikäisyyden osalta osin merkitystään, kun sukupuolen oikeudellinen vahvistaminen eriytetään lääketieteellisestä diagnoosista ja hoidoista. Syrjintäkiellosta poikkeamista oikeuttavien perusteluiden sijaan, esityksessä tuodaan sen sijaan esiin useita eri näkökulmia, minkä vuoksi sukupuolen juridinen vahvistaminen tulisi sallia myös alaikäisille. Keskusliitto painottaa, että lasten ja nuorten asemaa ei voi vain ohittaa, vaan lainsäädäntöön mahdollisesti sisällytettävät ikärajat ja menettelylliset ratkaisut tulee perustella säädettävän lain esitöissä.

Keskusliitto huomauttaa, että YK:n lapsen oikeuksien komitea on 26.10.2022 julkaissut valtiolle vastattavaksi List of Issues -kysymyslistan niistä keskeisistä huolenaiheista, joita komitealla on lasten oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Listassa on myös tuotu esiin lasten oikeus sukupuolisen juridiseen vahvistamiseen ja sukupuolen vahvistamista koskevan lainsäädännön uudistaminen. Kysymyslistan osiossa I, kohdassa 3(f):

Please indicate the measures taken: To ensure the right of children to legal recognition of their gender identity, and to reform the Transgender Person Act and ensure the right of self-determination for transgender children. Tämän lisäksi Suomi sai vastikään YK:n yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (Universal Periodic Review) suositukset, joissa myös nostettiin esiin lasten ja nuorten huomioiminen sukupuolen vahvistamista koskevassa lainsäädännössä: Make progress on a gender identity law that recognizes the free development of people, including children and adolescents, and that guarantees their dignified treatment.

Keskusliitto painottaa, että transnuorilla psyykkinen hyvinvointi korreloi vahvasti sen kanssa, miten tyytyväisiä he olivat mahdollisuuksiinsa ilmaista sukupuoltaan. Mahdollisuus sukupuolen oikeudelliseen vahvistamiseen antaisi nuorelle mahdollisuuden ilmaista sukupuoltaan vapaasti, ja toisaalta se myös suojaisi tuomasta esiin sukupuoliristiriitaansa arkitilanteissa ja suojaisi näin nuoren yksityisyyttä. Näitä kokemuksia ovat kertoneet myös lausuntokierroksen yhteydessä kuullut nuoret. Keskusliitto pitää erittäin hyvänä, että lausuntokierroksen aikana on kuultu lapsia ja nuoria hallituksen esitysluonnoksen vaikutusarvioinnin tueksi. On kuitenkin erittäin valitettavaa, että vaikka esityksen mukaan lasten ja nuorten kertoma on tukenut tehtyä vaikutusarviointia, on täysi-ikäisyysvaatimuksessa pitäydytty. Keskusliitto pitää ratkaisua olla mahdollistamatta lasten ja nuorten sukupuolen juridista vahvistamista huolestuttavana ja lasten oikeuksien vastaisena ratkaisuna. Nykytilan säilyttäminen sukupuolen juridisen vahvistamisen osalta ei ole lapsen oikeuksien tai lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta neutraali valinta, vaan jatkovalmistelu täysi-ikäisyysvaatimuksen poistamiseksi on aloitettava välittömästi.

Lisäksi Keskusliitto pitää erittäin valitettavana, että käsiteltävänä olevan lain yhteydessä ei puututtu tehokkaammin intersukupuolisten lasten asemaan ja suojattu näiden lasten itsemääräämisoikeutta ja koskemattomuutta. Todettakoon, että lapsen oikeuksien komitea nosti esiin intersukupuolisten lasten oikeuden koskemattomuuteen 26.10.2022 julkaistussa List of Issues – kysymyslistassaan. Osio 1, kohta 5(d): *Please explain the measures taken: To guarantee, in legislation, the right of intersex children to self-determination.* Keskusliitto toteaa, että intersukupuolisten lasten oikeus koskemattomuuteen ja itsemääräämisoikeuteen tulee turvata selkeällä lainsäädännöllä. Ohjaukselliset keinot eivät yksin ole riittäviä turvaamaan intersukupuolisten lasten oikeuksia.